

PM Utvärdering av barnperspektivet för programförslag Bagarmossen-Skarpnäck

Sammanfattning

Barnkonsekvensanalysen för Bagarmossen-Skarpnäck är genomförd av White arkitekter på uppdrag av Stockholm stad under försommaren 2015. Uppdraget syftade till att identifiera och utvärdera de viktigaste parametrarna för påverkan på barn och unga av pågående programarbete utifrån i huvudsak tidigare insamlat material. Utgångspunkt för analysen har varit Göteborgs stads modell för barnkonsekvensanalyser, vilken har modifierats och anpassats till uppdragets förutsättningar.

Bagarmossen och Skarpnäck är relativt barnrika områden i sydöstra Stockholm. Områdena ligger längs med tunnelbanans gröna linje och har nära till rekreation och grönområden. I ett stort perspektiv är dessa områden relativt blandade, med hyres- och bostadsrättslägenheter, radhus och villor. Tittar man närmare på de olika delområdena kan man se att det ändå finns en viss geografisk uppdelning mellan exempelvis radhus- och flerbostadshus. I Bagarmossen-Skarpnäck råder, enligt uppgift från stadsdelsförvaltningen, brist på organiserade fritidsaktiviteter för barn och unga. Detta medför att många av områdets barn beger sig till andra delar av staden för att utöva sina fritidsintressen. Samtidigt finns det många barn i området vars föräldrar inte har råd med SL-kort och som är exkluderade från dessa aktiviteter. Det fria skolvalet har också medfört att vissa barn åker in till skolorna i innerstaden, medan andra går kvar i området. Det är av största vikt att skapa förutsättningar för att barn och unga med olika bakgrund i Bagarmossen och Skarpnäck ska mötas. Satsningen på att stärka idrottsanläggningarna i området är en sådan insats som skapar goda förutsättningar för en meningsfull fritid och nya möten. Den nya Bergholmsskolan mellan Bagarmossen och Skarpnäck är en annan viktig pusselbit.

Om de nya funktionerna i slutändan bidrar till en mer sammanhållen stad återstår att se, det styrs även av hur frågorna beaktas i senare skeden. En rekommendation är att låta den nya Bergholmsskolan bli ett "flaggskepp", en skola som barn och unga i området väljer att gå i framför innerstadsskolorna. Genom att göra skollokaler flexibla och multifunktionella och låta föreningar, Kulturskola, fritidsgård m.fl. verksamheter nyttja dessa på kvällar och helger kan fler mötesplatser skapas. Den ökade aktiviteten och människoströmmar i området under dygnets olika timmar påverkar tryggheten i området positivt och begränsar behovet av att ta annan mark i anspråk för kompletterande byggnader.

Den ovan nämnda satsningen på idrott, inklusive en ny simhall på Skarpnäcks sportfält kommer att bidra starkt till möjligheterna för idrott, hälsa, lek och samspel. Vilket även de planerade spontanidrottsplatserna kommer att göra. Dock är inte alla barn idrottsintresserade, varför förutsättningar för kultur och andra föreningar också behövs.

Att beakta ett ålders- och genusperspektiv i utformningen av de offentliga miljöerna och aktiviteterna är att rekommendera. Enligt en studie där Stockholm stad står som beställare nyttjas spontanidrottsplatser till 80 % av män. Att skapa offentliga platser där barn och unga i olika åldrar, inklusive tjejer, känner att de får ta plats är viktigt ur ett demokratiskt perspektiv. Just utformningen av programområdets offentliga platser skulle kunna vara lämpligt att låta invånarna, inklusive barn och ungdomar vara med och föra dialog kring i senare skede.

Trygghetsskapande åtgärder i den offentliga miljön är något som lyfts fram i programmet. Barn och unga, särskilt unga tjejer som konsulterats upplever sig som otrygga inom stora delar av programområdet då det är mörkt ute. Den trafikseparerande strukturen i Bagarmossen medför att det som dagtid är trygga gång- och cykelvägar kvälls- och nattetid upplevs som ödsliga och otrygga. Här finns en intressekonflikt mellan att skapa en kontinuerlig bebyggelse och bevarandet av det gröna. Det kanske känsligaste området, där noggranna avvägningar har gjorts mellan trygghet och bevarande, är stråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck. På Bergholmsskolans bollplan planeras en ny skola, och mitt emot denna planeras för nya flerbostadshus. Det bebyggda stråket förlängs således jämfört med dagens situation. Biltrafik tillåts fram till och med skolan, men genomfart till Skarpnäck hindras. Skogsområdet mellan nya Bergholmsskolan och Skarpnäck glesas ut och blir till mer av parkkaraktär än skog för ökad trygghet.

Trafik kontra barnhälsa och barnsäkerhet många gånger problematisk. Staden vill genom att bebygga i kollektivtrafiknära områden få så många som möjligt att åka kollektivt, gå eller cykla. I Bagarmossen-Skarpnäck finns goda förutsättningar för det. Samtidigt så kommer biltrafiken att öka med ökat invånarantal. Vissa av bostäderna föreslås nära relativt trafikerade vägar. Längs med Tyresövägen planeras verksamhetslokaler och bullervall som skydd mot bostadskvarteren. Längs med gamla Tyresövägen planeras bostäder nära gatan, i praktiken en förlängning av radhusen längre norrut. Då barn mer känsliga än vuxna för emissioner och buller bör trafiksituationen ses över. Minskade hastigheter innebär bättre hälsa för barn och vuxna.

Det planeras för totalt tio nya förskolor inom programområdet. Lokaliseringen av dessa har diskuterats och justerats under programarbetets gång. Det stora antalet av dessa förskolor planeras nu med egen gård och i närheten av grönområden. Lokaliseringen bör sträva efter att nå ett upptagningsområde med både nuvarande och nya bebyggelse, i syfte att undvika ett "vi och dom".

En utbyggnation av ca 3000 bostäder kommer att ta lång tid och under byggperioden kommer invånarna att bli berörda av byggtrafik, buller och damning. De som påverkas mest är de som är hemma eller rör sig i området dagtid, vilket barn och unga är i högre grad än vuxna. Genom att ha en genomtänkt strategi för etappvis utbyggnation kan negativ påverkan minskas.

Tre tusen nya bostäder i området innebär en stor procentuell befolkningsökning i Bagarmossen-Skarpnäck, uppskattningsvis ca 30 procent. Förutom att det ställer ökade krav på samhällsservice och ökad efterfrågan på kommersiell service, så innebär det också en mental förändring för dagens invånare. Inom ramen för detta uppdrag har det inte funnits möjlighet att analysera *identitet*, vilken ingår i Göteborgs stads BKA-modell. Det är dock en viktig aspekt, och om Stockholm stad väljer att fortsätta med dialogaktiviteter i den vidare processen så bör identitet inkluderas. Vidare i processen skulle det kunna övervägas om en mer mångfacetterad bebyggelse kan uppnås genom exempelvis innovativ upphandling. Ett specifikt behov som identifieras är lägenheter med låga hyror för stora barnfamiljer.

Bakgrund

Denna utvärdering av barnperspektivet för programförslag Bagarmossen-Skarpnäck är genomfört av White arkitekter under försommaren 2015. Uppdraget bestod i att utvärdera programförslaget utifrån ett barnperspektiv. Underlaget för utvärdering skulle främst baseras på tidigare insamlat material:

- Barnkonsekvensanalys Sambandet Bagarmossen-Skarpnäck maj 2012 (Tyréns)
- Dokumentation av Designdialog mars 2015 (Nyréns)
- Landskapsanalys Bagarmosseskogen 2010-08-16 (Tyréns och Ekologigruppen)

En mindre, kompletterande informationsinsamling har genomförts. Detta har bestått av intervjuer med representanter för stadsdelsförvaltningen samt med en grupp tonårstjejer. En genomgång av statistiska data, *Områdesfakta Bagarmossen och Skarpnäck*, har också genomförts.

Utvärderingen har genomförts på en relativt generell nivå då programmet är omfattande och övergripande. Syftet med att utvärdera barnperspektivet för programförslaget har varit att fånga upp de viktigaste aspekterna ur ett barnperspektiv under arbetets gång, för eventuella revideringar samt att rekommendera hur barns perspektiv kan beaktas i det fortsatta arbetet.

Utvärdering av ett barnperspektiv/barnkonsekvensanalys kan göras mer eller mindre omfattande med mer eller mindre grad av involvering av barn och vuxna som representerar barn. I detta fall har en "mellannivå" valts med hänsyn till projektets tidplan och vad som tidigare gjorts i form av dialog. Metod för genomförande beskrivs mer under avsnitt *Sociala aspekter med ett barnperspektiv*.

Riktlinjer

FN:s konvention om barnets rättigheter

Barnkonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, antogs av FN:s generalförsamling 1989. Som ett av de första länderna ratificerade Sverige konventionen 1990. Barnkonventionen definierar alla individer yngre än 18 år som barn ifall de inte blir myndiga tidigare. Den handlar om att det enskilda barnets rättigheter och ska gälla alla barn och i alla samhällen, oavsett kultur, religion, eller andra särdrag. Barnkonventionen gäller alla frågor som rör barn, inte bara direkt som skol- eller barnomsorgsfrågor utan även i mer indirekta fall som vid samhällsplanering och vid infrastrukturprojekt.

Barnkonventionen är uppbyggd av 54 artiklar varav fyra är vägledande för hur helheter ska tolkas.

Enligt Barnombudsmannen benämns de vägledande artiklarna "de fyra huvudprinciperna" enligt nedan:

- Artikel 2: Principen om barnets rätt att inte diskrimineras
- Artikel 3: Principen om barnets bästa i främsta rummet
- Artikel 6: Principen om barnets rätt till liv och utveckling
- Artikel 12: Principen om barnets rätt att få uttrycka sina åsikter.

Barnombudsmannen är den myndighet som har som huvuduppgift att företräda barn och ungdomars intressen i Sverige enligt med FN:s barnkonvention.

1.2 Barnkonventionen i Stockholm

(Utdrag ur Stockholms handlingsprogram för FN:s barnkonvention (källa:

www.stockholm.se/OmStockholm/Politik-och-demokrati/Stadsovergripande-styrdokument/150602)

I Stockholms handlingsprogram står att barnkonventionen skall prägla allt arbete som bedrivs i staden, att den skall genomsyra stadens alla verksamheter. Vid alla åtgärder som rör barn, skall barnets bästa komma i främsta rummet. I beslutsunderlaget redovisas vilka överväganden som gjorts om barnets bästa.

Utgångspunkten är att all verksamhet som bedrivs i staden påverkar barnets levnads- och uppväxtvillkor.

Vidare understryker programmet att barn har rätt att komma till tals och bemötas som medborgare med egna rättigheter och att det är i det lokala arbetet som barnkonventionen förvandlas från ord till handling.

De mål som Stockholm stad skall arbeta för är följande:

- att barnets bästa skall beaktas vid alla beslut som fattas (artikel 3)
- att barnet har rätt att komma till tals (artikel 12)
- att varje barn har samma rättighet och lika värde, ingen skall diskrimineras (artikel 2)
- att varje barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6)

1.3 Boverket

Den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen, PBL, har visat sig vara ett viktigt verktyg för att långsiktigt kunna säkra barns och ungas tillgång till en god utemiljö.

I plan- och bygglagen ställs krav på att det vid anordnande av tomter ska finnas tillgång till tillräckligt stor friyta lämplig för lek och utevistelse vid bland annat skolor och förskolor. Lagstiftaren är här mycket tydlig med att friyta för barn ska prioriteras framför parkering. Men lagen definierar varken storlek eller lämplighet. Boverket har därför tagit fram allmänna råd till 8 kap. 9 § andra stycket och 10-11 §§ PBL med syfte att förtydliga regelverket. Detta allmänna råd lyfter fram vilka kvaliteter som ska känneteckna barns och ungas utemiljö vid skola, förskola och fritidshem samt var friytan ska vara placerad i relation till verksamheten, se BFS 2015:1 FRI 1 samt *Gör plats för barn och unga; Rapport respektive vägledning, Boverket maj 2015*.

Allmänna råd är inte bindande för vare sig för myndigheter eller enskilda, men allmänna råd anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende. Boverkets mål med vägledningen är att förtydliga friytans betydelse för barns och ungas lek, lärande och hälsa.

Sociala aspekter med ett barnperspektiv

Utvärdering av ett barnperspektiv/en barnkonsekvensanalys kan göras på olika sätt, med olika omfattning och struktur, samt föregås av olika grad av deltagande från allmänheten, inklusive barn. Denna utvärdering har Göteborgs stad modell för barnkonsekvensanalys som utgångspunkt. White har utifrån Göteborgsmodellen tagit fram en egen variant på systematisk utvärderingsmodell för programförslaget. Utvärderingsmodellen, som visas nedan, är uppbyggd så programförslagets bedöms utifrån analysparametrar, mål från Promenadstaden och nulägesbeskrivning. Förslagets styrkor och utmaningar analyseras utifrån olika skalnivåer, olika ålderskategorier liksom genus samt redovisar eventuella intressekonflikter. En bedömning har gjorts om förslaget medför en förbättrad, oförändrad alternativt en försämrad situation för barn. Då konsekvenser för barn och unga i vissa fall kommer att visa sig först längre fram, beroende på hur aspekten tas omhand i senare planeringsskede, har även ett sådant alternativ lagts till. Slutligen beskrivs rekommendationer för hur förslaget kan förbättras alternativt hur frågan bör belysas i senare skede.

Rubrik		
Analysparametrar	<i>Vilka parametrar är relevanta för delområdet/rubriken</i>	
Utdrag Stockholms stad Översiktsplan	<i>Här presenteras de mål som finns angivna i Promenadstaden som relaterar till ämnet.</i>	
Nulägesbeskrivning	<i>Sammanställning av insamlad data.</i>	
Programförslag	<i>Så tolkas programförslaget</i>	
Analys	Olika skalnivåer (byggnad/plats, närmiljö, stadsdel, stad, region)	
	Styrkor	Utmaningar
	Olika barnåldersgrupper/kön	
	Styrkor	Utmaningar
	Intressekonflikter (barns bästa i förhållande till andra intressen t.ex. samhällsekonomiska)	
		Kommentar
Bedömning	☐ Förbättrar barns situation	
	☐ Medför att situationen förblir oförändrad	
	☐ Försämrar barns situation	
	☐ Konsekvenser för barn och unga påverkas av hur frågorna tas omhand i nästa planeringsskede.	
Rekommendation/er	<i>Åtgärder som skulle kunna förbättra förslaget alternativt beaktas i senare skeden.</i>	

Utvärderingen av barnperspektivet är uppbyggt i fyra huvudrubriker; sammanhållen stad, samspel (lek och lärande), vardagsliv samt hälsa och säkerhet. Dessa härstammar från Göteborgs stads modell för Barnkonsekvensanalyser. Aspekten *identitet*, som också ingår i Göteborgsmodellen har i detta fall exkluderats på grund av att det inte fanns någon befintlig information kring identitet eller kultur. Det innebär inte att aspekten är oviktigt, tvärtom. I detta skede fanns dock ingen möjlighet att fördjupa sig i en komplettering av identitet. Aspekten kan mycket väl beaktas i senare skeden, och bör då inkludera både barn och vuxna.

Respektive aspekt inleds med en kort beskrivning av vad aspekten innebär. Textmaterialet under respektive sådant bakgrundsavsnitt är hämtade från Göteborgs stad sammanställning i deras textdokument för Barnkonsekvensanalyser, som i sin tur är framtagna i samarbete med akademien. *Sammanhållen stad* och *vardagsliv* är båda omfattande aspekter och är därför indelade i två "delaspekter".

Sammanhållen stad

Bakgrund

Den fysiska miljön är ett ramverk för alla de sociala interaktion som sker i möten. Stadens utformning ska möjliggöra kontakt, nätverk, social kontroll och tillit mellan människor.

Sammanhållen stad handlar om att staden är integrerad, inkluderande och sammanhängande. I en social sammanhållen stad ser barn och ungdomar från olika sociala grupper varandra i det dagliga livet. De korsar varandras stråk och delar varandras vardagsliv.

En sammanhållen stad är också en stad där olika delar i livet vävs samman i en närhet och en variation. Boende, arbete, kultur och rekreation är inte separerade i olika zoner, samtidigt som variation av bostadsformer, arkitektur, skalor gör att människor med olika åldrar, livsstil, inkomster och intressen kan attraheras av platsen. Bostadsblandningen ger en blandning av olika människor med olika förutsättningar, vilket ökar möjligheterna till förståelse för andra. I ett upptagningsområde där föräldrar har olika bakgrund, yrken och ekonomi, får barn i skolan större förståelse och kunskap om samhället samt ett bredare utbud av vuxna förebilder. Variation och uppleverier i sig kan göra staden attraktiv och spännande.

En sammanhållen stad handlar också om att undvika och överbrygga fysiska, men också mentala barriärer. Barriärer för barn och vuxna är ofta skilda från varandra. Ett exempel är biltrafiken. Barn behöver bilfria eller bilsäkra stråk för att kunna röra sig fritt inom och mellan olika områden. För barn och ungdomar bygger också en sammanhängande stad på utbyggnaden av kollektivtrafik. Delområdet "sammanhållen stad" har här delats in i två undergrupper, vilka utvärderas i två separata tabeller:

- Samband och kopplingar
- Mångfald av bebyggelse och människor

Samband och kopplingar	
Analysparametrar	<ul style="list-style-type: none"> • Samband och kopplingar mellan stadens olika delar för den gående och cyklande unga människan och för kollektivtrafikresenären. • Korsande stråk • Intressanta och trygga stråk (belysning och grönska) • Kontinuerlig bebyggelse • Mentala och fysiska barriärer undviks eller överbyggs
Utdrag Stockholms stad Översiktsplan	<p><u>Planeringsinriktning och fokusområden</u> En socialt sammanhållen och levande stad</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stadsbyggandet bidrar till att skapa en stad för alla <ul style="list-style-type: none"> ○ Stockholm har högt ställda mål om att vara en socialt sammanhållen stad med en levande, tillgänglig och attraktiv stadsmiljö för alla Stockholmare ○ Stockholm ska vara en stad för alla oavsett ålder, kön, social status eller ursprung. En god fysisk planering är en av förutsättningarna för detta • Tillgänglighet <ul style="list-style-type: none"> ○ Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad ○ Barns behov av trygga och inspirerande miljöer är en central utgångspunkt vid utformning av gator, torg, parker mm <p><u>Stadsutvecklingsstrategier</u> Strategi 3 – koppla samman stadens delar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stockholm stad har högt ställda långsiktiga mål om en mer sammanhållen stad utan sociala och fysiska barriärer. <p>Strategi 4 - Främja en levande stadsmiljö i hela staden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Möjligheterna att röra sig i staden till fots eller med cykel på ett tryggt sätt ska vara en central utgångspunkt för planeringen • Stärk de lokala kopplingarna till stadens strategiska områden
Nulägesbeskrivning (Sammanställning av insamlad data inklusive barnets perspektiv där detta finns tillgängligt)	<ul style="list-style-type: none"> • Gångvägen mellan Bagarmossen och Skarpnäck är själva "pulsådern" i programområdet och en mycket viktig koppling. Samtidigt så upplevs denna koppling som otrygg, särskilt av unga tjejer. En anledning uppges vara mörker och dålig belysning liksom att där är öde, men intervjuade tonårstjejer uppges också att de undviker gångvägen även dagtid om de promenerar ensamma. Istället rör de sig längs vägar som kantas av bebyggelse. • Grön- och rekreationsområdet mellan Bagarmossen och Skarpnäck är mycket uppskattat av de boende, men har också beskrivits som en "mental barriär" inom programområdet. Det vill säga, det ses som en tydlig gräns mellan Bagarmossen och Skarpnäck. I öst-västlig riktning går viktiga gång- och cykelstråk (Tyréns BKA) och välanvända motionsslingor (SDF). • Tillgängligheten till grönområdet mellan Bagarmossen och Skarpnäck för förskolorna uppges vara god. Att området är bilfritt underlättar och det är också smidigt att komma fram med barnvagn på gång- och cykelvägarna (Tyréns BKA).

	<ul style="list-style-type: none"> • Enligt uppgift så förekommer det också s.k. mentala barriärer mellan radhus- och villaområdena samt övriga Bagarmossen – Skarpnäck. • Barn och unga som bor och går i skolan inom programområdet promenerar eller cyklar till skolan. • Representanter från Skarpnäcks SDF har uppgett att bilismen inom Skarpnäck är ett problem, särskilt för barn som promenerar till och från skolan men även från skolorna till idrottslektionerna på Sportfältet. Särskilt Skarpnäcks allé utpekas som problematisk med biltrafik och inga övergångsställen, men även kringgatorna och Vinggatan. • Tyresövägen är en vältrafikerad väg söder om programområdet. Det har ej blivit specifikt uttalat under någon intervju, men bidrar sannolikt till en mental barriär gentemot Sköndal. Barn och unga med lokalkunskap uppges inte ha några problem med att hitta till Flaten från programområdet via över- och undergångar på Tyresövägen. • Boende i Bagarmossen – Skarpnäck har tidigare protesterat kraftigt mot en bilväg mellan områdena. Oro för ökad genomfartstrafik är ett huvudargument till motståndet.
Programförslag	<p>Stråket mellan Bagarmossen centrum/tunnelbanan och Skarpnäck avses att stärkas. Dels ska parkstråket stärkas och dels tillkommer ny bebyggelse vid Bergholmsskolan (vilken ska rivas pga. hälsoskäl). En ny skola planeras vid Bergholmsskolans grusplan. Mitt emot skolan, på andra sidan grönstråket, finns i programförslaget förslag på nya flerbostadshus. Två förskolor finns inplanerade. En väg för angöring till skolan tillförs, men kommer att bli en återvändsgränd. Enligt programförslaget kommer det inte att bli en genomfartsväg till Skarpnäck.</p> <p>Ingen bebyggelse planeras i rekreatiomsområdet mellan Bagarmossen och Skarpnäck, med undantag från fyra flerbostadshus mitt emot Bergholms bollplan samt trolig utbyggnation av Skarpabyskolan på befintlig grusplan. Däremot föreslås parkstråket förstärkas genom att se över befintlig parklek, gallra i trädgångar, addera sittplatser och se över belysning. Gång- och cykelförbindelsen mellan Bagarmossen och Skarpnäck kommer att få en förändrad karaktär.</p> <p>Längs med <i>gamla Tyresövägen</i> planeras det för bostäder. Dessa bostäder utgör i praktiken en förlängning av de radhus som byggts längre norrut på samma väg. Närmast Tyresövägen planeras för nya verksamheter som bullerskydd mot bostäderna.</p> <p>I <i>Skarpa by</i> föreslås ny bebyggelse i anslutning till det befintliga i ett av Skarpnäcks "ytterområden" samt med viss komplettering inom befintligt område.</p> <p>I <i>Skärgårdsskogen</i> planeras nya bostäder i ett område som idag är ett skogsparti mellan bostadsområden och Tyresövägen.</p> <p>Friytorna i Bagarmossen och Skarpnäck har inventerats och kartlagts. Arkitekt och landskapsarkitekt har gjort avvägningar mellan naturvärden, rekreativvärden, risk och buller samt utvecklingspotential. Vissa av dessa anses lämpliga för förtätning och ingår i programmet. Andra anses ha höga rekreativa värden, vilka föreslås lämnas orörda eller förstärkas. Trygghetsskapande åtgärder som belysning och gallring föreslås på vissa ställen. Likaså föreslås addering av nya lekfunktioner. Samtliga 25 inventerade områden kommer därför inte att gås igenom i detalj.</p> <p>Som urval nämns att det intill tunnelbanan och gångvägen (Rusthållarvägen och Länsmansvägen) mot Kärrtorp föreslås ny bebyggelse, vilket skulle innebära ett bebyggt stråk från Bagarmossen centrum till Kärrtorp.</p>

	<p>Längs med Byälvsvägen föreslås en utveckling av gaturummet där gatusektionen minskas och bebyggelse sker längs med gatan. Cykelstråk, fler övergångsställen och hastighetssänkande åtgärder föreslås för att minska vägens barriäreffekt.</p> <p>Längs Skarpnäcks allé föreslås åtgärder för att förbättra gaturummet.</p> <p>En "sociodukt" föreslås över Tyresövägen i syfte att stärka kopplingen mellan Skarpnäck och Flatenområdet.</p>	
Analys	Olika skalnivåer: (byggnad/plats, närmiljö, stadsdel, stad, region)	
	<p>Styrkor</p> <p>Sträket mellan Bagarmossen och Skarpnäck stärks, vilket förväntas medföra ökad trygghet och bättre koppling mellan områdena.</p> <p>Att bygga en skola mellan Bagarmossen och Skarpnäck skapar goda förutsättningar att "knyta ihop" barn och unga i respektive område.</p> <p>En stärkt koppling till Kärrtorp, skulle sannolikt öka tryggheten för de barn i skolåldern som nyttjar den till och från skolan.</p> <p>Utmaningar</p> <p>För att skapa en mental koppling mellan Bagarmossen och Skarpnäck behövs väl fungerande samlande platser, som exempelvis skola och platser för fritidsaktiveter. Den fysiska strukturen kan skapa förutsättningar för detta, men inte styra över det slutliga innehållet.</p>	
	Olika barnåldersgrupper/kön	
	<p>Styrkor</p> <p>Framförallt unga tjejer har poängterat otrygghet i den fysiska miljön pga. icke kontinuerlig bebyggelse vilket nu förbättras. Främst sträket mellan Bagarmossen och Skarpnäck stärks, genom bebyggelse men även längs andra gångvägar kommer trygghetsskapande åtgärder att vidtas.</p> <p>Utmaningar</p> <p>Ny bebyggelse kommer att generera mer biltrafik. Detta beaktas under avsnitt hälsa och säkerhet.</p> <p>Intressekonflikter (barns bästa i förhållande till andra intressen t.ex. samhällsekonomiska)</p> <p>Det finns en intressekonflikt mellan att skapa trygga stråk med bebyggelse (och medföljande trafikmiljö) samt bevarande av det gröna och rekreativa. I området mellan Bagarmossen och Skarpnäck har det gjorts en avvägning där man valt att bebygga till och med Bergholmsskolans bollplan, och glesar ut växtligheten i resterande gångstråk, men utan att släppa igenom bilar för genomfartstrafik.</p> <p>Lokalisering av skola (inklusive utbyggnation), parker och idrott har gjorts utifrån den befintliga situationen med intention att begränsa ianspråktagandet av grönytor. (Konsultens tolkning).</p>	
		Kommentar
Bedömning	X ☐ Förbättrar barns situation	De fysiska kopplingarna mellan områdena förstärks. De mentala kommer sannolikt att ta längre tid, och kräver andra insatser. Några förslag presenteras längre fram i utvärderingen medan

		andra, mer sociala insatser, ligger utanför själva programarbetet.
	☐ Medför att situationen förblir oförändrad	
	☐ Försämrar barns situation	
	☐ Konsekvenser för barn och unga påverkas av hur frågorna tas omhand i nästa planeringsskede.	
Rekommendation/er	<p>Åtgärder som skulle kunna förbättra förslaget alternativt beaktas i senare skeden.</p> <p>Kopplingen mellan Bagarmossen C och Kärrtorp skulle kunna utredas vidare då många barn rör sig mellan områdena, till och från skola och fritidsaktiviteter.</p>	

Mångfald av bebyggelse och människor	
Analysparametrar	<ul style="list-style-type: none"> Funktionsblandning. Många målpunkter på nära håll (affärer, service, bostäder, skola/ förskola, fritidsaktiviteter och rekreation) Variation av boendeformer och upplåtelseformer Varierad skala i bebyggelsen Hur kan en variation och blandning av skala, upplåtelseformer och funktioner skapas i barns närmiljö? Hur stärker man mångfald och jämlikhet?
Utdrag Stockholms stad Översiktsplan	<p><u>Planeringsinriktning och fokusområden</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Stadsbyggandet bidrar till att skapa en stad för alla <ul style="list-style-type: none"> Stärk det sociala perspektivet i planeringen på områdesnivå Analysera förslag till förändringar ur ett socialt perspektiv Blandade och levande områden med såväl bostäder och arbetsplatser som lokaler för kommersiell och offentlig service Blandade boende- och upplåtelseformer Bostäder med låga hyror efterfrågas Bostäder för grupper med särskilda behov Ökad integration leder till ökad trygghet och social sammanhållning Att gynna mänskliga möten i staden är ett sätt att motverka segregation och utanförskap <p><u>Stadsutvecklingsstrategier</u></p> <p>Strategi 4 - Främja en levande stadsmiljö i hela staden</p> <ul style="list-style-type: none"> Utforma ny bebyggelse med hög arkitektonisk kvalitet och så att den bidrar till en attraktiv helhet
Nulägesbeskrivning (Sammanställning av insamlad data inklusive barnets perspektiv där detta finns tillgängligt)	<ul style="list-style-type: none"> Sett till programområdet som helhet så finns där en relativt bra blandning mellan hyresrätter, bostadsrätter, villor och radhus. Sett till kvartersnivå är denna blandning inte lika god. Olika bostads- och upplåtelseformer förekommer "gruppvis" inom programområdet. I vissa fall förekommer det fysiska barriärer som avgränsar områdena mot varandra. Som nämns ovan förekommer det också mentala barriärer mellan områden med olika upplåtelseformer. Det fria skolvalet har inneburit att många barn från hushåll högre socioekonomisk standard många gånger går i skola utanför Bagarmossen-Skarpnäck. (Skarpnäcks SDF). Inom Bagarmossen uppges det finnas en uppdelning mellan skolorna, där barn från hyresrätter i högre grad samlas i en skola medan barn från radhus- och villaområden i högre grad samlas i en annan. (samtal med boende i Bagarmossen). En skolutredning har gjorts av utbildningsförvaltningen, vilken beräknar behovet av nya grundskoleplatser till 1250 stycken för att klara en nybyggnation av 2500 lägenheter. Därutöver uppskattas ett underskott av drygt 400 platser de närmsta 8 åren, vilket innebär att beroende av tidplan för utveckling så behövs nästan 1700 nya grundskoleplatser. Det är oklart hur många nya förskoleplatser som bedöms behövas. Den begränsade funktionsblandningen inom programområdet innebär att människor som rör sig i området gör det enligt vissa regelbundna tider; till och från arbete och skola. Det medför att området periodvis upplevs som relativt öde och ensligt, enligt intervjuade tonårstjejer, vilket bidrar till otrygghet. Den begränsade funktionsblandningen innebär också att många barn och unga åker till andra områden för fritidsaktiviteter. Förutom fotboll så finns få idrottsföreningar i Bagarmossen-Skarpnäck (Skarpnäcks SDF).

	<ul style="list-style-type: none"> Ungdomar i Bagarmossen och Skarpnäck önskar mer variation i bebyggelsen, där det nya kan bryta av mot det befintliga, vilket uppges vara ensidigt.
Programförslag	<p>I programförslaget föreslås, enligt de direktiv som getts, ca 3 000 nya lägenheter, tio nya förskolor och en ny grundskola.</p> <p>På Bergholmsskolans gamla grusplan föreslås den nya grundskolan byggas. Dessutom föreslås Skarpaby skolan att byggas ut.</p> <p>Idrottsförvaltningen ställer sig positiva till att etablera en ny idrottshall i anslutning till nya Bergholmsskolan samt en ny sporthall på Skarpnäcks sportfält. Dessutom planeras en ny simhall på Skarpnäcks sportfält liksom en ny isbana. En grusplan görs om till konstgräs och befintlig konstgräsplan flyttas till den stora gräsmattan. På så sätt frigörs plats för bostäder på den plats som idag är konstgräsplan.</p> <p>Några grusplaner föreslås bebyggas eller minskas till förmån för bostadsbebyggelse. I Bagarmossen centrum föreslås grusplanen utgå och ersättas med andra mindre bollplaner för att spara yta. I kopplingen till Kärrtorp föreslås en grusplan bebyggas. I programförslaget redovisas om det planeras flerbostadshus eller radhus/stadsvillor. Antal våningar redovisas inte utan bara antalet lägenheter. Upplåtelseform och utformning behandlas inte i programskedet. Det är framför allt flerbostadshus som planeras.</p>
Analys	<p>Olika skalnivåer (byggnad/plats, närmiljö, stadsdel, stad, region)</p> <p>Styrkor Programmets övergripande mål är att uppfylla ett bostadspolitiskt mål. Att arbeta för minskad bostadsbrist är en förutsättning, men ingen garanti, för en ökad mångfald av bebyggelse och människor.</p> <p>Det planeras för ett ökat utbud av fritidsaktiviteter, vilket ses som mycket positivt. En satsning på gemensamma mötesplatser, både för organiserade och spontana möten, inom respektive utomhus, är ett bidrag till ökad interaktion mellan människor från olika områden.</p> <p>Utmaningar I programmet finns visst inslag av verksamheter samt utökning av fritidsaktiviteter. Dock kvarstår en relativt låg funktionsblandning. Att ex. skapa fler arbetsplatser i ett befintligt område är dels en mycket stor utmaning, men också utanför det uppdrag som programarbetet ska uppfylla.</p> <p>Olika barnåldersgrupper/kön</p> <p>Styrkor Stadsdelsförvaltningen har i tidigt skede inventerat behovet av förskole- och skolplatser i samband med nybyggnation vilket beaktas i förslaget.</p> <p>Utmaningar Ingen analys över förskolornas lokalisering, kvaliteter, yta och tillgänglighet har, enligt konsultens kännedom, genomförts.</p>

	<p>Intressekonflikter (barns bästa i förhållande till andra intressen t.ex. samhällsekonomiska)</p> <p>Bevarandet av rekreationsstråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck har värderats högre än att "bygga ihop" områdena.</p>	
		Kommentar
Bedömning	☐ Förbättrar barns situation	
	☐ Medför att situationen förblir oförändrad	
	☐ Försämrar barns situation	
	<p>X ☐ Konsekvenser för barn och unga påverkas av hur frågorna tas omhand i nästa planeringsskede.</p>	<p>Fler barn och unga kommer att flytta in i området men i nuläget kan inga slutsatser dras kring hur detta kommer att påverka mångfald av och mötet mellan olika befolkningsgrupper. Detta kommer att påverkas av kommande fördelning av upplåtelseform samt bostadsstorlekar samt i vilken utsträckning service tillförs och hur nära sammankopplade nya och befintliga områden blir, så väl funktionellt som geografiskt. Förutsättningarna för ett ökat utbud av service ökar, vilket kan bidra till en större funktionsblandning.</p>
Rekommendation/er	<p><i>Åtgärder som skulle kunna förbättra förslaget alternativt beaktas i senare skeden.</i></p> <p>Att bygga en ny grundskola på Bergholmskolans grusplan får ses som positivt. För att maximera förutsättningarna för att skolan ska verka som en enande mötesplats, så att barn från olika socioekonomisk bakgrund väljer att gå där, gäller det i kommande skeden att göra skolan riktigt attraktiv. Genom att göra skollokalerna flexibla och multifunktionella samt att öppna upp för andra aktiviteter på kvällar och helger kan ytterligare mötesplatser skapas för barn och vuxna i Bagarmossen och Skarpnäck.</p> <p>En fullstor idrottsanläggning intill skolan kan förutom att serva skolan bidra till minskad brist på idrottsanläggningar i Stockholmsområdet och Bagarmossen – Skarpnäck. På så vis kan även fler barn och unga från övriga staden komma att besöka och befolka stadsdelen.</p> <p>Förskolornas lokalisering bör utgå från att de ska serva både människor i det befintliga och de nyproducerade husen. Om de lokaliseras för att enbart serva nyproduktionen så finns risken att den lokala segregationen i områdena ökar.</p> <p>Det är med nuvarande lagstiftning en utmaning att skapa socioekonomiskt blandade områden i nyproduktion. Att skapa mångfald bland människor som flyttar in i är inget som går att styra över i programskede, det är också mycket svårt i senare skeden. De parametrar som finns att laborera med är i grova drag olika upplåtelseformer och lägenhetsstorlekar.</p> <p>Utgångspunkten bör vara att blanda hyres- och bostadsrätter på kvartersnivå i nyproduktionen. Detta för att undvika nya "bostadsrättsområdet" respektive "hyresrättsområdet".</p> <p>Värt att fundera över till kommande skeden är ifall men genom innovativ upphandling kan skapa incitament för att några av de nya bostäderna genom smart utformning kan bidra till att människor med begränsade socioekonomiska förutsättningar kan ha råd</p>	

	<p>att bo där, exempelvis lägenheter för stora familjer som idag är trångbodda. Likaså efterfrågas det i Promenadstaden boende för grupper med särskilda behov.</p> <p>Att få till en variation i bebyggelsen är framförallt en fråga för detaljplaneskedena. Att exempelvis upplåta en eller flera fastigheter till byggemaskaper kan bidra till ökad mångfald i bebyggelsen.</p>
--	--

Samspel (lek och lärande)

Bakgrund

Möten och samspel mellan människor är själva grunden för en god hälsa på lika villkor. Människor behöver samspela för att överleva. Barn lär sig samspel genom lek. Stadens förutsättningar för att bygga in tillit mellan människor handlar om åtgärder som dels underlättar möten i bostadsområden, dels genererar möten mellan olika grupper från olika delar av staden.

Den fysiska miljön är barnens utvecklingsmiljö och platsen där förutsättningarna grundläggs för deras framtida hälsa, välbefinnande och engagemang för sin sociala och fysiska omvärld. Platsernas kvalitet är därför oerhört viktig. Barn som har tillgång till en varierad förskolegård har t.ex. större förutsättningar att utvecklas psykiskt, fysiskt och socialt. Forskning visar också att barn och unga söker sig till utemiljöer som erbjuder fysiska utmaningar och kompis-kontakter, som väcker deras engagemang och nyfikenhet. Miljöer för barn och unga behöver därför ha en variation som både möter och utmanar en 2-åring, och en 10-åring, likväl som en 18-åring. Barn och unga behöver också platser för möten och samspel som varken kostar pengar eller kräver vuxnas närvaro.

Platsens kvalitet hänger också samman med dess estetiska utformning, den upplevda tryggheten på platsen och dess tillgänglighet.

Den aspekt som valts ut för utvärdering av denna aspekt är:

- Plats för lek och lärande

Plats för lek och lärande	
Analysparametrar	<ul style="list-style-type: none"> Platsens kvalitet, miljöns utformning för lek och lärande Lekbarhet Platsens användbarhet, estetiska utformning, trygghet och tillgänglighet Mötesplatser för barn och unga som främjar olika sorters samspel
Utdrag Stockholms stad Översiktsplan	<p><u>Planeringsinriktning och fokusområden</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Stadsbyggandet bidrar till att skapa en stad för alla <ul style="list-style-type: none"> Skapa mångfald av attraktiva, trygga och gränsöverskridande mötesplatser inomhus och utomhus. Prioritera folktäta områden Integration <ul style="list-style-type: none"> Fler gemensamma mötesplatser där människor med olika bakgrund naturligt kan ses och mötas Nya gröna mötesplatser ska skapas – platser för evenemang, fester och spontana möten <p><u>Stadsutvecklingsstrategier</u></p> <p>Strategi 4 Främja en levande stadsmiljö i hela staden</p> <ul style="list-style-type: none"> Staden ska ha en generellt hög ambitionsnivå när det gäller utformningen och förvaltningen av gator, torg, parker och grönområden Tillgänglighet för människor med funktionshinder är särskilt prioriterat I planering för nya bostäder bör ytor för rekreation och lek prioriteras. Parkeringsytor och liknande bör i första hand förläggas under mark och byggnader. Strategiska parksatsningar kan bidra till att profilera nya stadsdelar, skapa förväntan och driva på stadsutvecklingen i önskad riktning. Med parken som motor i den stora förändring av Stockholm som väntar de närmsta åren (ur Den gröna Promenadstaden) Andelen Stockholmare som når ett parkområde inom 300 m ska öka Kvaliteter som värderas högt av stockholmarna: bätliv, evenemang, folkliv, ridning, torghandel, uteservering, fiske, skidåkning (Sociotopkartan). Samt stadsodling (Den gröna Promenadstaden).
Nulägesbeskrivning (Sammanställning av insamlad data inklusive barnets perspektiv där detta finns tillgängligt)	<ul style="list-style-type: none"> För små barn är lekförutsättningarna i Bagarmossen och Skarpnäck mycket goda. De många bilfria grönområdena i framför allt Bagarmossen skapar goda förutsättningar för tillgängliga och stimulerande lekmiljöer. Också i Skarpnäck beskrivs lekytorna ha stora kvaliteter. Synpunkter har framkommit att både offentliga lekplatser och bemannade parklekar har ett behov av upprustning. (SDF), vilket även arkitekterna identifierat. Skarpnäcks sportfält, med konstgräsplan, har blivit en stor succé med många besökare. Sommartid är det många som vistas på Sportfältet, både för att idrotta, men även för att sola, ha picknick eller bara hänga. Det finns relativt gott om grusplaner i både Bagarmossen och Skarpnäck. Enligt Stadsdelsförvaltningen är intresset för att spela fotboll på grusplaner idag lågt då det finns konstgräsplaner. Samtidigt så uppger andra att grusplanerna används av skolorna vissa tider och av föreningslivet i samband med cuper och annat. Bergholms bollplan, grusplanen som är lokaliserad mitt emellan Bagarmossen och Skarpnäck, beskrivs som allt ifrån en favoritplats, en plats där ungdomar gärna hänger (på grund av att där inte är så mycket folk) samt som en otrygg plats. Enligt Tyréns BKA är det en plats som används av barn för fotbollsspel och brännboll, medan SDF anser att platsens nyttjandegrad är låg.

	<ul style="list-style-type: none"> • Representanter från Skarpnäck SDF uppger att det finns en stor brist på organiserade fritidsaktiviteter i Bagarmossen- Skarpnäck idag. Det som erbjuds i närområdet är tre stora fotbollsöreningar och ett antal mindre föreningar. Många barn från programområden uppges idag åka till andra delar av staden för att utöva sina fritidsaktiviteter. Det finns enligt uppgift också många familjer inom programområdet som inte har råd med SL-kort till barnen, som därmed begränsas i att delta i olika aktiviteter. Enligt SDF är behovet av lokaler för fritidsaktiviteter enormt stort i Bagarmossen-Skarpnäck. • Flera av de intervjuade tonårstjejerna uppger att de mestadels umgås med kompisar från samma område på fritiden. Vintertid umgås de mestadels hemma, medan de under sommarhalvåret nyttjar de offentliga miljöerna. Tjejerna söker sig till bostadsgårdar eller platser inom programområdet som ligger lite lagom avskilt, och där det finns bänkar att sitta på. Förskolor är populära platser att "hänga" på då de erbjuder väderskydd. Tjejerna efterfrågar fler "hängplatser" dvs. platser där de kan sitta och prata lite avskilt i trygga miljöer, och där det finns regnskydd. • Nordost om Skarpabyskolan finns Skarpnäcks enda pulkabacke. • En skatepark finns i Skärgårdsparken • För den som gillar att vistas i skog och naturmark är rekreationsmöjligheterna i Bagarmossen-Skarpnäck mycket goda. Förutom rekreationsstråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck är närheten till Nackareservatet en stor kvalitet. Sommartid har barn och unga nära både till badplatser både i Söderbysjön och Flaten.
Programförslag	<p>Programförslaget har i stor utsträckning undvikit bebyggelse i områden som pekats ut som viktiga ur lek- och rekreationssynpunkt. På Bergholmsskolans grusplan och mitt emot denna har en avvägning gjorts där ökad trygghet genom bebyggelse och aktivitet prioriterats högre än lekmiljö just på den platsen.</p> <p>Skärgårdsskogen föreslås för nybyggnation, vilket idag är ett närområde för rekreation för boende i sydöstra Skarpnäck. Området är relativt bullerstört pga. närheten till Tyresövägen. Vid designdialogen har detta område pekats ut som ett område lämpligt för bebyggelse, vilket indikerar att kvaliteten på området för rekreation idag är relativt låg. Befintlig skatepark i Skärgårdsparken bevaras. Två nya förskolor planeras.</p> <p>Skogsområdet längs med gamla Tyresövägen föreslås bebyggas till knappt hälften. Också detta område beskrivs som lågt nyttjat. Nordost om skogspartiet finns idag verksamheter. I designdialogen ansågs detta område vara lämpligt för bebyggelse. Två förskolor föreslås adderas i detta område, en i anslutning till befintlig Folkhögskola, en mindre i nytt bostadshus på Flygledargatan. Genom att inte bebygga hela skogspartiet skapas en trygg lekmiljö mellan förskolorna med husen som bullerskydd och "barriär" ut mot bilvägen.</p> <p>Skarpa by beskrivs av ungdomar som en otrygg miljö på grund av dess ödslighet. Området innehåller fina gamla kulturmiljöer, men beskrivs inte som någon lekmiljö. Faktumet att det i området finns ett vårdhem för missbrukare påverkar sannolikt föräldrars vilja att låta barnen leka fritt i området, även om detta inte uttalats specifikt. I designdialogen ansågs detta område som lämpligt för byggnation, om hänsyn tas till ekmiljöerna. Tre nya förskolor planeras.</p> <p>Sportfältets yta minskas något, och förslag finns att addera en simhall. En grusplan som omvandlas till isbana vintertid föreslås bebyggas. Det har i dialogen (Skarpnäcks SDF) framkommit att Sportfältet anses vara väldigt stort, och att värden kan bevaras även om delar av det tas i anspråk.</p>

	<p>Ett flertal grönområden/friytor föreslås förstärkas. I nuläget är inga detaljer fastslagna, viss indikation på fler sittplatser, lekredskap och spontanidrottsplatser finns.</p> <p>Parkstråket i öst-västlig riktning längs med gamla Skarpnäcksvägen föreslås förstärkas och Kaninparken (parkleken) upprustas.</p> <p>I förtätningsförslaget föreslås några fastighetsnära grönområden att bebyggas med nya hus. Några identifierade platser har valts bort då de anses ha stora rekreativa värden för närboende.</p>	
Analys	Olika skalnivåer (byggnad/plats, närmiljö, stadsdel, stad, region)	
	<p>Styrkor Programförslaget har tagit hänsyn till områdets viktigaste rekreationsstråk och lekmiljöer för barn. Flera friytor kommer att förstärkas.</p> <p>Genom att skapa förutsättningar för ett ökat utbud av fritidsaktiviteter inom programområdet ökar chanserna att barn med olika förutsättningar utövar sina aktiviteter i närområdet, och på så sätt får möjlighet att samspela. För barn från hushåll med begränsad ekonomi innebär en geografisk närhet att chanserna ökar att kunna delta i fritidsaktiviteter.</p>	
	<p>Utmaningar Skarpnäck är idag relativt tätbebyggt. Kvarvarande områden för lek och lärande kommer att bli än betydelsefulla med en ökad befolkning.</p>	
	<p>Olika barnåldersgrupper/kön</p> <p>Styrkor Olika lektytor föreslås stärkas och ett mer varierat utbud av spontanidrott adderas.</p> <p>Utmaningar Att anamma ett ålders- och generationsövergripande samt genusperspektiv i detaljutformningen av de nya lekmiljöerna. Exempelvis nyttjas dagens spontanidrottsplatser till 80% av män. (<i>Spontanidrott-för vilka?, Stockholms stad</i>). Utbyggnationen av Skärgårdsskogen ökar avståndet till bostadsnära grönområde för de minsta barnen i sydöstra Skarpnäck.</p>	
	<p>Intressekonflikter (barns bästa i förhållande till andra intressen t.ex. samhällsekonomiska) Kvaliteten på lekmiljöerna i Skärgårdsskogen är idag svårbedömda. Enligt de indikationer som framkommit under dialogen så anses kvaliteten vara låg pga. bullernivåerna. Samma sak vid Skarpnäcks entré. Det är oklart i vilken omfattning grönområdet egentligen nyttjas. Genom att bebygga halva grönområdet vid Skarpnäcks entré kan kvarvarande skogsparti bli mer intressant att leka i då området avgränsas samt får en bullervall. Ett ökat behov av bostadsnära rekreationsområden kommer att uppstå vid nybyggnation och ökad befolkning. Avsatt yta för förskolegårdar har ej utvärderats. För närvarande pågår ett arbete inom Stockholms stad för att ta fram riktlinjer för dessa.</p>	
		Kommentar
Bedömning	☐ Förbättrar barns situation	

	☐ Medför att situationen förblir oförändrad	
	☐ Försämrar barns situation	
	☒ Konsekvenser för barn och unga påverkas av hur frågorna tas omhand i nästa planeringsskede.	<p>Det finns en mycket stor potential att addera värden som saknas i området idag.</p> <p>Själva förtätningsförslagen i Bagarmossen har inte utvärderats i detalj, utan en avvägning har gjorts av arkitekten. Sannolikt så kommer det säkert att finnas närboende som inte uppskattar att just deras skogsdunge där barn leker bakom huset försvinner till förmån för ett nytt hus. På det stora hela är Bagarmossen välförsett med grönområden, både bostads- och utflyktsnära.</p> <p>Det största tillskottet av nybyggnation planeras i Skarpnäcks "utkanter". Skarpnäck är idag mer tätbebyggt än Bagarmossen och trycket på de offentliga platserna i Skarpnäck kommer att öka varpå nya platser för lek och lärande behöver adderas.</p>
Rekommendation/er	<p><i>Åtgärder som skulle kunna förbättra förslaget alternativt beaktas i senare skeden.</i></p> <p>Det bedöms som mycket viktigt att de båda idrottshallarna vid Bergholmsskolans bollplan och på Skarpnäcks sportfält verkligen blir av. Skolans lokaler bör vara multifunktionella och kunna användas av andra aktörer utanför ordinarie skoltid, ex fritidsgård, Kulturskolan m.m. En skola med fritidsaktiviteter blir till en mötesplats med förutsättningar att locka barn och unga med olika bakgrund i Bagarmossen och Skarpnäck.</p> <p>Det stora parkstråket i öst-västlig riktning mellan Bagarmossen och Skarpnäck har förutsättningar att bli en mycket omtyckt mötesplats. I programförslaget föreslås olika former av aktiviteter, utan att några specifika exempel nämns. Här skulle staden kunna välja att involvera invånarna, såväl barn som vuxna, i detaljutformningen och låta dem vara med och påverka innehållet.</p> <p>Det har i samtal med Skarpnäcks SDF framkommit ett stort behov av aktiviteter som är gratis alternativt mycket billiga i området. Det bör också finnas aktiviteter som fungerar både sommar- och vintertid.</p> <p>Vid genomgång av tidigt förslag på vad som planeras för upprustning av parkmiljöerna i Bagarmossen fås en känsla av att fokus är på att addera lekredskap för små barn (gungor) liksom att addera alternativa bollplaner/spontanidrottsplatser. Enligt en studie från Idrottsförvaltningen på Stockholms stad och Stockholms universitet (Spontanidrott för vilka?, 2012) nyttjas stadens spontanidrottsplatser till 80 % av pojkar/män. Vid en mer detaljerad utformning bör ett ålders- och genusperspektiv anammas, så att det tillförs platser för killar och tjejer i olika åldrar. Unga tjejer har i dialogen har gett uttryck för att de vill ha schyssta "hängplatser" som är väderskyddade, ligger lite avsides men ändå så nära övrig bebyggelse så att de upplevs som trygga.</p> <p>Skarpnäcks torg och runt tunnelbanan beskrivs som otrygga platser i Skarpnäck. Unga tjejer uppger att de ofta hänger på sina och kompisarnas innergårdar i Skarpnäck, i brist på andra offentliga miljöer. Skarpnäck är relativt tätbebyggt, vilket innebär att kvarvarande offentliga platser blir än mer betydelsefulla. Skarpnäcks allé kommer att</p>	

	ses över liksom parkstråket norr om Skarpnäck. Skarpnäcks torg liksom platserna norr och sydväst om tunnelbaneuppgången skulle kunna ingå i översynen av offentliga platser.
--	--

Vardagsliv

Bakgrund

Stadens utformning ska underlätta det vardagsliv som kretsar kring basala behov, som mat, omsorg, utbildning, arbete, transporter, kultur, umgänge, trygghet, rekreation, lek motion, meningsfull fritid och socialt sammanhang. Barns begränsade rörelsefrihet ställer helt andra krav på närhet jämfört med de behov som vuxna har. När det gäller barn och unga behöver den fysiska planeringen utgå från den gåendes- och cyklandes perspektiv, med korta avstånd och enkla sammanhängande ruttor. Livsmedelsbutik, skola, förskola, parker, kompisar, platser för lek och fysisk aktivitet ska kunna nås inom fem minuters gång, d.v.s. inom 300-500 m. Det fysiska avståndet bör kompletteras med upplevda faktorer som överskådlighet, genhet, orienterbarhet, trygghet, säkerhet och upplevda barriärer.

Ett fungerande vardagsliv för små barn kan vara att de kan se föräldrarna i fönstret från närlekplatsen, eller kunna prata med dem från balkongen. Det är också viktigt att det finns platser där barnet kan vila och att barnen kan känna igen sig och hitta i omgivningen.

Att kunna resa på egen hand är en förutsättning för barns och ungas rörelsefrihet. Förutom fungerande kollektivtrafik innebär det också trygga och säkra anslutningar. Trafikerade närmiljöer gör att barns rörelsefrihet begränsas genom att föräldrar måste övervaka och följa med till olika verksamheter. Föräldrar slits då mellan att skydda sina barn från biltrafik och att ge dem frihet att på egen hand och utforska sin närmiljö och därmed utvecklas.

För att verkligen få tillgång till vardagslivets rum och innehåll behöver barnen och deras föräldrar känna sig trygga året om och över dygnet. Det kan handla om trygghet på utanför bostaden, på gården, gatan, i parker, på väg till skolan. I sin närmiljö kan det handla om att barnen känner till de som bor i området och man pratar då om begrepp som social kontinuitet, vilket innebär att folk bor kvar. Trygghet skapas också genom att det finns ett flöde av människor där, ett socialt liv. Därtill bidrar stadsrummets eller miljöns utformning till en plats trygghet genom att vara överblickbar och orienterbar. Känsla av trygghet och säkerhet behöver emellertid inte hänga ihop. Om en miljö utformas säkert men inte upplevs som trygg, kan det leda till att säkerheten istället blir sämre eftersom man hittar alternativ till det man upplever som otryggt. Ett exempel är när gångtunneln undviks och vägen istället korsas ovanpå. Ett annat exempel är när föräldrar känner att barnens skolvägar är otrygga gör att de skjutsas till skolor. Detta innebär i sin tur att områdena runt skolor inte längre är säkra och trygga, samtidigt som barns rörelsefrihet begränsas.

Ur ett barnperspektiv kan trångboddhet få många negativa konsekvenser. Läsa läxor, koppla av och få sova ostört blir svårare när många ska samsas på liten yta. Dessa barn har extra stort behov av offentliga miljöer för lek, samspel och rekreation liksom möjlighet att kunna läsa läxor ostört. Även gårdarna kan antas vara trånga i de fall trångboddhet är utbrett i hela fastigheten, och inte vara i enstaka lägenheter.

Följande delasppekter beaktas i utvärderingen:

- Vardagsfunktioner
- Trygghet och rörelsefrihet

Vardagsfunktioner	
Analysparametrar	<ul style="list-style-type: none"> • Möjlighet att gå och cykla till skola, kompisar och fritidsaktiviteter – sammanhängande stråk. • Tillgänglig kollektivtrafik • Avstånd vardagsfunktioner • Barns boendemiljö
Utdrag Stockholms stad Översiktsplan	<p><u>Planeringsinriktning och fokusområden</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vardagsliv <ul style="list-style-type: none"> ○ Samhällsservice – förskolor, skolor, sjukvård ○ Kollektivtrafik i ytterstaden – väsentligt för hur icke bilburna (kvinnor, ungdomar) transporterar sig ○ Värna om såväl större centrumanläggningar som mindre stadsdelscentrum i ytterstaden genom ex upprustningar av den offentliga miljön, om- och tillbyggnationer ○ Samordna planering av stadsutveckling med utbyggnaden av samhällsservice. Förbättra tillämpning av befolkningsprognoser och studera lämpliga lägen för nya förskolor, skolor, gruppboheter etc. ○ Flexibilitet i lokalanvändningen ○ Stora behov av bostäder för hushåll med begränsad ekonomi
Nulägesbeskrivning (Sammanställning av insamlad data inklusive barnets perspektiv där detta finns tillgängligt)	<ul style="list-style-type: none"> • I Bagarmossen och Skarpnäck bodde det år 2014 drygt 11 000 personer i respektive område. I Bagarmossen var knappt 2 700 av dessa, eller 23,5% barn i åldern 0-19 år. I Skarpnäck var antalet personer 0-19 år drygt 3 000, eller drygt 27 %. • (Områdesfakta, Stockholms stad). Bägge område kan anses vara barnrika. • I Bagarmossen som byggdes till stor del under 1940-1950-talet finns totalt ca 5 200 lägenheter och 375 småhus. En stor andel av lägenheterna är 2 & 3 rum och kök. I Skarpnäck, som började bebyggas på 1980-talet fanns 2014 ca 3 700 bostäder i flerbostadshus samt 990 småhus, totalt 4 700 bostäder. En relativt stor andel av bostäderna har stora lägenheter, dvs. 3-5 rum och kök. • Bagarmossen präglas i hög grad av trafikseparerade lösningar vilket innebär trygga gång- och cykelvägar till skola och förskola dagtid. Barn och unga uppger också att de går eller cyklar till skolorna i området. • Skarpnäck är byggt enligt kvartersstruktur med gångvägar längs med gatorna. Även här uppger många gå och cykla till förskola och skola. Skarpnäck uppger vara mer otryggt ur ett trafiksäkerhetsperspektiv då bilarna och barnen kommer närmare varandra. • Tunnelbanan möjliggör smidig transport in till City och Södermalm. De barn som går i skola i annan del av staden uppger åka kollektivt. Samtidigt uppger en representant från SDF att det finns många familjer i Bagarmossen som inte har pengar till SL-kort för barnen. • Som tidigare nämnts så uppger det vara brist på fritidsaktiviteter i Bagarmossen och Skarpnäck. Enligt uppgift pendlar många unga till sina fritidsaktiviteter. • I Bagarmossen förekommer det enligt uppgift från SDF problem med trångboddhet. Stora familjer som bor i små lägenheter, vilket såklart påverkar vardagslivet för de barn och vuxna som bor där. Flera av dessa familjer är i behov av försörjningsstöd och hade, även om utbudet funnits, haft svårt att ha råd med en stor lägenhet. • Det finns gott om utflyktsnära lek- och rekreationsmiljöer i både Bagarmossen och Skarpnäck. Men framför allt i Skarpnäck ser det i vissa kvarter ut att vara mer ont

	om de fastighetsnära lek- och rekreationsmiljöerna, att gå till varje dag (mindre än 300 meter). Enligt uppgift finns här också förskolor utan förskolegårdar.
Programförslag	<p>Syftet med programarbetet är att bidra till minskad bostadsbrist i Stockholm. Uppdraget var att utreda möjligheterna för 2 500 nya bostäder. I programhandlingarna finns ett förslag på ca 3 000 nya bostäder. Inga uppgifter finns i nuläget, av naturliga skäl, om lägenheternas storleksfördelning, upplåtelseform eller förväntade priser.</p> <p>Programmet innehåller också förslag på skola, förskola, simhall, idrottsanläggningar, parker samt upprustning av befintliga gröns- och stadsstråk liksom verksamhetslokaler.</p> <p>Vissa av de nya bostäderna vid Skarpnäcks entré och Sportfältet samt Skarpa by ligger har drygt en kilometers avstånd till Skarpnäcks tunnelbanestation. Området i Skärgårdsskogen har ca 500 meter till tunnelbanan och från område Bergholmsskolan blir det maximalt ca 500 meter till Bagarmossens tunnelbanestation. Boende vid Skarpnäcks entré samt Sportfältet och Skärgårdsskogen har busslinjer som passerar längs med Tyresövägen och gamla Tyresövägen.</p> <p>En "sociodukt", dvs en bro som förbinder Skarpnäck med skogspartiet på Flaten-sidan planeras för att öka tillgängligheten mellan de båda områdena.</p>
Analys	<p>Olika skalnivåer (byggnad/plats, närmiljö, stadsdel, stad, region)</p> <p>Styrkor Ur ett stadsperspektiv så finns det stora kvaliteter med att utveckla Bagarmossen-Skarpnäck. Kollektivtrafiknära, närhet till City och närhet till rekreation är goda förutsättningar för ett bekvämt vardagsliv för barn och vuxna.</p> <p>Programmet tar ett helhetsgrepp och syftar även till att stärka de offentliga miljöerna samt addera skolor, förskolor, idrottsanläggningar mm.</p> <p>Utmaningar Ponerat att det flyttar in 2 personer/ny lägenhet så innebär det enligt programförslaget en befolkningsökning med 6 000 invånare eller en 30%. Detta kommer att ställa nya krav på samhällsservice likväl som ett ökat kommersiellt utbud.</p> <p>En annan utmaning är att begränsa tillförsel av bilister och värna om det gång- och cykelvänliga samt kollektivtrafiknära läget.</p> <p>Olika barnåldersgrupper/ kön</p> <p>Styrkor Barn som är i åldrarna då man ägnar sig åt fritidsaktiviteter kommer sannolikt att gynnas då framför allt idrottsanläggningarna kommer att stärkas, vilket skapar förutsättningar för ett ökat utbud av aktiviteter i närområdet.</p> <p>En ökad funktionsblandning skapar mervärden för området och förenklar vardagslivet för barn och deras föräldrar. En befolkningsökning innebär också förutsättningar för ett ökat utbud av service. Det sistnämnda har efterfrågats av tonårstjejer.</p> <p>Utmaningar Programmet skapar förutsättningar för ett ökat aktivitetsutbud, men är ingen garanti för att en mångfald av aktiviteter tillförs.</p> <p>Under byggperioden, som i detta fall förväntas ske etappvis en flera år, så kommer vardagsmiljön att påverkas negativt. Byggtrafik, buller, damning och avspärrningar är ofrånkomligt.</p>

	<p>Intressekonflikter (barns bästa i förhållande till andra intressen t.ex. samhällsekonomiska)</p> <p>De bostadsnära lek- och rekreationsmiljöerna ställs mot behovet av fler bostäder vid förtätningen i Bagarmossen liksom de större utbyggnationerna i programområdet. Samtidigt så har nuvarande kvaliteter av ex. rekreationsområdet i Skärgårdsskogen ifrågasatts, varför man inte bara kan titta på avstånd i utvärderingen. Genom att tillföra nya kvaliteter, bättre tillgänglighet etc. behöver inte bostäder ställas emot rekreationsytor.</p>	
		Kommentar
Bedömning	☐ Förbättrar barns situation	
	☒ Medför att situationen förblir oförändrad	<p>Det är svårt att dra en ensidig slutsats kring hur barns vardagsliv påverkas av programförslaget. För många barn, som får ta del av en ny bostad eller skola, kan vardagslivet säkert komma att förbättras. De förstärkta parkmiljöerna och stråken samt satsning på ökad trygghet bör komma att upplevas som en förbättring. För några barn kan nybyggnation samt förtätning påverka negativt genom att de går miste om ett bostadsnära grönområde.</p> <p>Själva byggperioden kan sannolikt komma att upplevas som att den påverkar vardagslivet negativt (byggtrafik, buller, damning m.m.) för barn som redan bor i området samt de som flyttar in i de första etapperna. Sedan kommer det sannolikt att finnas de barn som upplever att de inte påverkas alls av nybyggnationen. Förutsatt att utbudet av fritidsaktiviteter ökar så bör barns situation förbättras.</p> <p>I nuläget bedöms påverkan på barns vardagsliv vara oförändrad, som en sammanvägning mellan positiva och negativa aspekter.</p>
	☐ Försämrar barns situation	
	☐ Konsekvenser för barn och unga påverkas av hur frågorna tas omhand i nästa planeringsskede.	
Rekommendation/er	<p><i>Åtgärder som skulle kunna förbättra förslaget alternativt beaktas i senare skeden.</i></p> <p>Satsningen på idrottsfaciliteter i området, för både organiserad som spontanidrott är mycket lovvärd och kommer att fylla en stor funktion och möta en efterfrågan. Samtidigt så finns det barn som har andra intressen än idrott. Som nämns tidigare i dokumentet bör det utredas om exempelvis den nya skolan kan kombineras med ett allaktivitetshus. Exempelvis ungdomscafé, läsläsningshjälp, bibliotek, fritidsgård, Kulturskola, ungdomsmottagning kan det också finnas ett behov av. Flera av ungdomarna efterfrågar just kvällsöppna aktiviteter.</p>	

	<p>En befolkningsökning om 30% kommer att öka behovet av olika samhälls- och servicefunktioner. Det kan vara värt att närmare utreda vilka och att ha en beredskap för dessa.</p> <p>Beträffande satsningarna på de offentliga rummen och mötesplatser kommer det sannolikt att uppskattas av nuvarande invånare om dessa tillkommer i tidigt skede. Exempelvis stråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck med tillhörande parkaktiviteter förväntas bidra till området.</p> <p>Vid markanvisning och avtalsskrivning där kommunen äger mark, arbeta för att försöka få till en blandning av lägenhetsstorlekar och upplåtelseformer för att försöka tillgodose de olika behov som finns i samhället idag.</p>
--	--

Trygghet och rörelsefrihet	
Analysparametrar	<ul style="list-style-type: none"> • Social kontinuitet • Orienterbarhet och överblickbarhet • Neutrala gemensamma arenor • Socialt liv i utemiljön
Utdrag Stockholms stad Översiktsplan	<p><u>Planeringsinriktning och fokusområden</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tillgänglighet <ul style="list-style-type: none"> ○ Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad ○ Barns behov av trygga och inspirerande miljöer är en central utgångspunkt vid utformning av gator, torg, parker mm • Trygghet <ul style="list-style-type: none"> ○ Trygg stadsmiljö ska genomsyra all stadsplanering. ○ Befolkade offentliga stråk och miljöer ○ Levande bottenvåningar
Nulägesbeskrivning (Sammanställning av insamlad data inklusive barnets perspektiv där detta finns tillgängligt)	<ul style="list-style-type: none"> • Den upplevda tryggheten bland vuxna i Bagarmossen – Skarpnäck uppges ha ökat kraftigt de senaste åren, tack vara SDF satsning "Skarpnäckslyftet". Från att nästan hälften upplevde sig otrygga är idag ca 90% trygga i den offentliga miljön. (Källa: SDF). • Samtidigt uppges SDF att det finns platser inom programområdet som upplevs som mindre trygga. Dessa, något mindre trygga områden, är framför allt i närheten av tunnelbanestationerna där det uppges förekomma lite "stök" emellanåt, samt Skarpnäcks torg. Samt på enligt belägna gångvägar i programområdets ytterområden. • Som tidigare beskrivits så undviker unga tjejer att promenera ensamma längs gångvägar som saknar bebyggelse i direkt anslutning vid mörker. De går hellre längs de bebyggda stråken. Framförallt grönstråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck undviks av många, däribland unga tjejer när det är mörkt. • Bergholmsskolan är ett område som unga upplever som mycket otrygg vid mörker. Förutom att där är ödsligt och dålig belysning är där låg överblickbarhet. Det finns beslut om att skolan ska rivas pga. miljöproblem. • De skogsområden som i inventeringen av friytor benämns som "C", "E" och "M" har i samtal med unga beskrivits som otrygga vid mörker. • Orienterbarhet och överblickbarhet uppges av ungdomar vara låg både i Bagarmossen och Skarpnäck. I Skarpnäck på grund av att husen ser väldigt likadana ut. I Bagarmossen går vägarna mer i kringelikrokar, och husen har många gånger vinklar som gör överblickbarheten svår. • Ungdomar som deltagit i den kompletterande fokusgruppen och SDF uppges att det finns ett engagemang och "vi-känsla" i både Bagarmossen och Skarpnäck.
Programförslag	<p>Vid Bergholmsskolan föreslås ny bebyggelse, också en bit söderut, längs med stråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck. Detta för att öka tryggheten i ett identifierat otryggt område kvälls- och nattetid.</p> <p>I friyteområde "C" föreslås en viss upprustning med fokus på ökad trygghet genom gallring och ökad belysning. Eventuellt föreslås en allmän upprustning.</p> <p>Friyteområde "E" har identifierats som i visst behov av upprustning eller förstärkning av parkområde. Ingen ny bebyggelse föreslås</p>

	<p>Friyteområde "M", Gamla Skarpnäcksvägen mot Nacka föreslås också gallras och se över belysningen för ökad trygghet.</p> <p>I programförslaget föreslås husen byggas främst i kvartersstruktur med inslag av punk- och radhus.</p> <p>Enligt uppgift från Stockholms stad så kommer flera av husen i programområdet att förses med lokaler i bottenvåningarna, men det är lite tidigt att peka ut exakt var ännu. De nya husen vid sportfältet är dock ett sådant område där planer finns på lokaler i bottenvåningarna, då dessa hus har ett fint västerläge samt många människor förväntas passera och uppehålla sig i området.</p>	
Analys	Olika skalnivåer (byggnad/plats, närmiljö, stadsdel, stad, region)	
	<p>Styrkor Den upplevda tryggheten på gångvägarna är idag låg under dygnets mörka timmar och det bedöms som positivt att det tillförs bebyggelse och mänsklig aktivitet på ett flertal ställen.</p> <p>Utmaningar Den grundläggande strukturen i Bagarmossen med trafikseparering medför stora kvaliteter dagtid för barn som cyklar till skolan etc., men är en utmaningar för upplevd trygghet kvälls- och nattetid.</p>	
	Olika barnåldersgrupper/kön	
	<p>Styrkor Framför allt unga tjejer har poängterat otrygghet i nuläget, och kommer att gynnas av förslagets trygghetsskapande åtgärder.</p> <p>Utmaningar Små barn är mest beroende av att ha grönområde i nära anslutning till bostaden/förskolan för vardagslek. Förtätning inom befintliga områden innebär risk för att de bostadsnära grönområdena naggas i kanten.</p> <p>Intressekonflikter (barns bästa i förhållande till andra intressen t.ex. samhällsekonomiska) Det finns en intressekonflikt mellan den trygghetsskapande kontinuerliga bebyggelse och bevarande av det gröna.</p>	
		Kommentar
Bedömning	☒ Förbättrar barns situation	Barns upplevda trygghet påverkas såklart av många andra faktorer än enbart den fysiska miljön. I detta fall tas ett helhetsgrepp på området där riktade insatser planeras för att stärka otrygga stråk vilket bör påverka den upplevda tryggheten positivt. I nuläget är de specifika åtgärderna inte fastställda, och därför svåra att utvärdera. Men intentionen finns definitivt. Under själva byggperioden kan den upplevda tryggheten med byggtrafik etc. påverka negativt.
	☐ Medför att situationen förblir oförändrad	

	☐ Försämrar barns situation	
	☐ Konsekvenser för barn och unga påverkas av hur frågorna tas omhand i nästa planeringsskede.	
Rekommendation/er	<p><i>Åtgärder som skulle kunna förbättra förslaget alternativt beaktas i senare skeden.</i></p> <p>Upprustning och trygghetsskapande åtgärder vid Skarpnäcks tunnelbanestation och Skarpnäcks torg bör prioriteras då dessa upplevs som otrygga platser.</p> <p>Orienterbarheten bör stärkas, både i Bagarmossen C och Skarpnäck. Skarpnäck upplevs av barn och unga som svårt att navigera i då "alla hus ser likadana ut". Arbetet med förtydligande av stråk ingår i programarbetet, exempelvis skulle även skyltningen kunna ses över.</p>	

Hälsa och säkerhet

Bakgrund

Staden ska planeras så att skadliga effekter av exempelvis buller och avgaser minimeras. Barn är mer känsliga för buller och luftföroreningar än vuxna. De andas in mer luft och har större hudyta i förhållande till sin vikt än vuxna, vilket gör att de är mer känsliga för miljöpåverkan. Deras kroppar är inte heller färdigutvecklade och deras hud är tunn och ömtålig, vilket gör dem än mer utsatta.

Barn använder hela sin närmiljö till lek och samspel. Desto mindre barnen är ju närmare sitt eget hem leker de och i takt med att de blir äldre utökas detta område. Barn leker också överallt där de kan. De bär med sig leken överallt, även i trafiken. Detta ställer stora krav på att trafikmiljön utformas säkert.

Enligt forskning är barn inte trafikmogna förrän i tolvårsåldern, eftersom barn i tidigare åldrar saknar fysiska förutsättningar för att kunna bete sig säkert i trafiken. Barn har svårt att sätta sig in i hur andra tänker, och kan därför inte bedöma om en förare tänker stanna eller svänga.

Barn på cykel ställer också större krav på vägunderhåll, kvalitet på vägbanan och avståndet till förbipasserande motorfordon. Den vanligaste sortens olyckor för barn på cykel är singelolyckor.

Tillgången till grönområden är också viktigt för barns hälsa. De behöver grönområden och utemiljöer för sin mentala, sociala, fysiska och motoriska utveckling. Återigen så är det också viktigt med säkra anslutningsvägar till och från dessa områden.

Förutom grönområden så är förskolegårdar och skolgårdar viktiga eftersom barn spenderar mycket av sin tid här. Bra skolgårdar ger många positiva effekter på barns hälsa och välbefinnande.

Skolgårdar behöver kunna erbjuda både flexibilitet och erbjuda utmaningar för att trigga barnens fantasi och för att de ska få utlopp för sin kreativitet. Kvalitet kan aldrig ersätta kvantitet.

Kultur i alla sina former betraktas som en viktig del i det goda hälsofrämjande livet.

Aspekt som utvärderas i programförslaget är:

- Hälsa och säkerhet

Hälsa och säkerhet	
Analysparametrar	<ul style="list-style-type: none"> • Säkra närmiljöer • Tillgång till kvalitativa (flexibla, fantasieggande) grönområden och utemiljöer • Barn på cykel (kvalitet på cykelbanor, avstånd till motorfordon, sammanhängande cykelleder) • Barn och biltrafik (separering från biltrafik, hastighet) • Säker trafikmiljö (närområde, sammanhängande, andra målpunkter) • Hälsa (buller och luftföroreningar) • Kvalitet på förskolegårdar och skolgårdar (flexibla, varierade (aktiva ytor, lugn och ro), leklandskap killar/tjejer/åldrar, väderanpassade som innefattar mikroklimat, vind, luftkvalitet och buller etc.)
Utdrag Stockholms stad Översiktsplan	<p><u>Planeringsinriktning och fokusområden</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hälsa <ul style="list-style-type: none"> ○ Minska bilism, öka kollektivtrafik, gång och cykel ○ Minskat trafikbuller - goda ljudförhållanden ○ Luftkvalitet ○ Alla Stockholmare ska ha nära till attraktiva grönområden (ur den gröna översiktsplanen) ○ Fler ska välja att röra sig till fots eller med cykel
Nulägesbeskrivning (Sammanställning av insamlad data inklusive barnets perspektiv där detta finns tillgängligt)	<ul style="list-style-type: none"> • Skarpnäcks allé och Vinggatan pekas ut som osäkra miljöer för barn och unga på väg till och från skolan och skolgymnastiken på grund av mycket bilism i området (SDF). • Skarpnäck är byggt som en rutnätsstad men med återvändsgator som får till följd att angöringstrafiken kör via parkvägarna (uppgift Stockholms stad). Alternativt vänder och kör tillbaka samma väg som de kom istället för att fortsätta i det finmaskiga nätet. (Konsultens slutsats). • Enligt uppgift från Trafikkontoret har de nyligen gjort en form av "shared space" yta vid Skarpnäcks allé vilket uppges ha fungerat dåligt och de planerar att gå tillbaka till en traditionell gata med kantstenar igen. • I Bagarmossen innebär trafiksepareringen säkra o trygga skolvägar för barn. Barnen går och cyklar också i hög utsträckning till skolan. Däremot upplevs samma gång- och cykelvägar som otrygga efter mörkrets inbrott. • Tillgången på gröna lekmiljöer är mycket god i Bagarmossen, medan Skarpnäck är mer tätbebyggt. De kvarvarande gröna miljöerna blir därför allt viktigare. • Det finns privata förskolor och skolor inom programområdet som saknar egen gård.
Programförslag	<p>Den vältrafikerade Tyresövägen ligger i nära anslutning till delområde Skarpa by, Skärgårdsskogen och Gamla Tyresövägen. Detta hanteras genom att planera för verksamhetslokaler mellan vägen och bostäderna vid Gamla Tyresövägen och i Skärgårdsskogen. Vid Skarpa by planeras för en bullervall mellan bostäderna och Tyresövägen.</p> <p>I Skärgårdsskogen planeras för en förskola relativt nära Tyresövägen, även om där planeras för verksamhetslokaler mellan vägen och förskolan.</p> <p>Längs med Gamla Tyresövägen planeras för nya bostäder och en förskola inom bostadsbebyggelsen.</p>

	<p>Den nya Bergholmsskolan anläggs i ett område där det finns goda möjligheter att transportera sig via promenad eller cykel från både Bagarmossen och Skarpnäck.</p> <p>Längs med Skarpnäcks allé föreslås åtgärder för att förbättra gaturummet. (I nuläget oklart vilka.)</p> <p>Rekreatiionsstråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck ska stärkas och möjligheterna för olika former av spontanidrott öka.</p>	
Analys	Olika skalnivåer (byggnad/plats, närmiljö, stadsdel, stad, region)	
	<p>Styrkor</p> <p>Helhetsgreppet mellan tillskott av bostäder och inventering och upprustning av friytor för en hälsosam och säker boendemiljö.</p> <p>Skarpnäcks allé föreslås ses över, vilken uppges ej fungera väl idag.</p> <p>Sociodukten mellan Skärgårdsskogen och Flatenområdet stärker kopplingen till rekreation i Flatenområdet.</p>	
	<p>Utmaningar</p> <p>Biltrafiken kommer att öka lokalt med ökat antal invånare.</p> <p>Barns exponering för buller och luftföroreningar i Skärgårdsskogen och södra delen av Skarpa by bör utredas. Samma sak gäller längs med gamla Tyresövägen där trafiken med högsta sannolikhet kommer att öka.</p> <p>Under byggperioden kommer buller, byggtrafik och damning att öka.</p>	
	Olika barnåldersgrupper/kön	
	<p>Styrkor</p> <p>Förskolor och skola har lokaliserats så att barnen har nära till gård och grönområden.</p> <p>Ett ökat utbud av möjligheter till spontanidrott stärker barn och ungas hälsa.</p> <p>Utmaningar</p> <p>Att tillämpa ett genusperspektiv på nya spontanidrottsplatser, så att de inte domineras av pojkar.</p>	
	<p>Intressekonflikter (barns bästa i förhållande till andra intressen t.ex. samhällsekonomiska)</p> <p>Den boendemiljö som skapas samt miljökvaliteten vid föreslagen förskola i Skärgårdsskogen och längs med gamla Tyresövägen är en utmaning i programförslaget och bör utredas av en miljöspecialist. En bullerutredning ska enligt uppgift finnas, men också luftkvalitet/emissioner är viktigt.</p>	
		Kommentar
Bedömning	☐ Förbättrar barns situation	
	☒ Medför att situationen förblir oförändrad	De barn som bor inom programområdet kommer sannolika att påverkas positivt av förslaget då det förutom nya bostäder samtidigt satsas på en upprustning av utemiljön och addering av nya värden och kvaliteter.

		<p>I nuläget finns vissa frågetecken kring de boendemiljöer som skapas för barn i framför allt ett av delområdena i programområdet.</p> <p>Under byggnationsfas kommer det att vara störningar i form av buller, damm och byggetrafik i området.</p> <p>Biltrafiken kommer att öka lokalt vilket påverkar särskilt små barn och deras säkerhet och rörelsefrihet negativt. Samtidigt föreslås bebyggelse i områden som har goda förutsättningar för gång-, cykel- och kollektivtrafik varpå den ökade bilismen kan begränsas till förmån för mer hälsobefrämjande transportsätt.</p>
	☐ Försämrar barns situation	
	☐ Konsekvenser för barn och unga påverkas av hur frågorna tas omhand i nästa planeringsskede.	
Rekommendation/er	<p><i>Åtgärder som skulle kunna förbättra förslaget alternativt beaktas i senare skeden.</i></p> <p>Den förväntade ökningen av trafik liksom själva byggperioden är något som kommer att påverka och sannolikt oroa boende i dagens Bagarmossen-Skarpnäck. Dessa frågor bör tas på stort allvar och ett helhetsgrepp för att minimera den negativa påverkan bör ses över.</p> <p>Exempelvis skulle gamla Tyresövägen kunna göras om till gata genom sänkt hastighetsbegränsning och införa hastighetsbegränsande åtgärder.</p> <p>Trafiksituationen längs Skarpnäcks allé och Vinggatan uppges vara problematisk och andelen barn som rör sig i området, till och från Sportfältet och skolorna, kommer att öka. Skarpnäcks allé kommer att ses över och göras om. Även Vinggatan och ev. andra gator i Skarpnäck kan behöva ses över.</p> <p>För att de boende inte ska behöva känna att de bor i en konstant byggarbetsplats, och för att begränsa perioden som barn utsätts för negativ påverkan från byggarbeten, bör en strategi tas fram för i vilken ordning som områdena ska bebyggas.</p>	

Fortsättning framöver

Som kan utläsas av respektive bedömningar är det svårt att säga något entydigt om hur barn och ungas situation kommer att påverkas av programförslaget. Ett programarbete kan bidra till att skapa förutsättningar för en god livsmiljö och lyfta viktiga frågor i ett tidigt skede. Hur det sedan blir beror många gånger på vad som händer i de kommande skedena. Det finns en tydlig intention om att stärka värden och kvaliteter för alla invånare, inklusive barn och unga i programmet, vilket satsningarna på idrottsaktiviteter och upprustning av de offentliga miljöerna visar på.

Följande punkter har identifierats som viktiga att beakta i senare skeden (utan inbördes rangordning):

- Kopplingar till kringliggande områden, ex Kärrtorp där många barn går i skolan
- Satsa på den flexibla och mångfunktionella skolan som ger plats även för kultur och fritidsaktiviteter.
- Genus- och åldersperspektiv på offentliga platser.
- Helhetssyn på trafiksituationen. Barn är mer känsliga än vuxna för buller och emissioner. Vissa av de nya områdena ligger lokaliserat nära trafikerade vägar. Utred hur det påverkar barns hälsa samt se över möjligheterna att begränsa negativ påverkan.
- Sträva efter mångfald och variation i den nya bebyggelsen, exempelvis genom innovativ upphandling. Se över möjligheterna att skapa bostäder för grupper med särskilda behov, trångboddhet förekommer i delar av programområdet och påverkar barn negativt.

Barn (0-19år) utgör i Bagarmossen nästan en fjärdedel av invånarna och i Skarpnäck nästan en tredjedel. Med utgångspunkt i FN:s barnkonvention och Stockholms stads handlingsprogram för att implementera denna, så är det angeläget att planera för barn och unga, involvera dem i processen och låta dem vara med och påverka framöver. Ett delprojekt där det kan vara lämpligt att föra vidare dialog med allmänheten, inklusive barn är utformningen av det större öst-västliga parkstråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck. Den nya Bergholmsskolan kan också vara lämpligt att ha dialog kring för att bättre förstå vilka behov som finns lokalt och hur man kan göra skolan riktigt attraktiv för dem som bor i närområdet.

Identitet är en aspekt som inte har beaktats i någon av de tidigare dialogerna eller denna utvärdering. Detta är en viktig parameter för att förstå människors oro och eventuella invändningar till utbyggnation. Att föra en dialog kring *"vad är Bagarmossen-Skarpnäck idag?"* liksom *"vad kan Bagarmossen-Skarpnäck bli imorgon?"* är ett sätt att involvera invånarna. Genom att ta hänsyn till resultatet i de fortsatta detaljplanearbetet är ett sätt att öka förutsättningarna för s.k. *social acceptans* för en nybyggnation som kan komma att innebära en ungefärlig 30-procentig befolkningsökning i området.